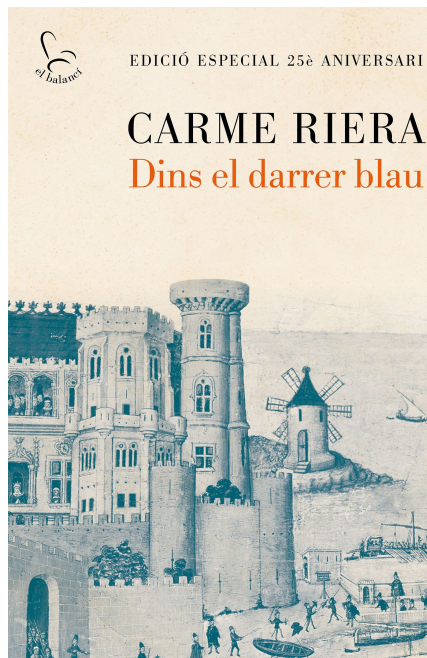

CLUB DE LECTURA

Curs 2024-2025

CARME RIERA DINS EL DARRER BLAU

Tertúlia: dilluns, 9 de desembre a les 18.30 h.

L'AUTOR:

Carme Riera Guilera va néixer a Palma (Mallorca) el 1948. Li agrada destacar la influència de la seva àvia, Catalina Estada, que des de ben petita li explicava històries. Quan va morir, ella va sentir l'impuls de seguir explicant, ara ella, amb petites variacions aquelles històries i fer-ho a través de l'escriptura. Als dotze anys ja escrivia poemes i algun conte en castellà. En l'etapa de Secundària, a l'institut Joan Alcover de Palma, la seva professora Aina Moll la va animar a escriure en català.

Es va traslladar a Barcelona i es va llicenciar en Filologia Hispànica a la UAB i es va especialitzar en Literatura espanyola de l'Edat d'Or. Va ser professora titular d'aquesta universitat. Va guanyar un premi amb la seva tesi doctoral sobre l'Escola poètica de Barcelona.

Col·laboradora habitual de molts diaris i revistes, ha fet guions per televisió i ha estat redactora de programes com Tot Art, Els Museus i Art Flash.

Ha impartit cursos de literatura catalana a les universitats de Gainesville i Dartmouth als EUA i el 2006 va inaugurar el primer curs de la càtedra Joan Corominas de Estudis Catalans en el institut Ramon Llull a la Universitat de Chicago sota el títol "Barcelona ciutat literària".

El 2012 va ser escollida membre de número de la Real Academia Española. En la seva llarga trajectòria ha rebut nombrosos premis tant per la seva feina com a investigadora de la literatura com per algunes de les obres de creació.

Durant els anys d'estudiant universitària, Riera va participar activament en mobilitzacions estudiantils en contra del franquisme, de la guerra del Vietnam i es va implicar molt en el moviment feminista. Així va anar forjant una mirada sobre la realitat que qüestionava les normes, sota la influència de les idees del maig del 68 francès. Tot plegat li va despertar un esperit crític i un afany de canviar molts aspectes de la societat espanyola d'aquell moment.

Com autora es va donar a conèixer el 1975 amb el llibre de contes *Te deix, amor, la mar com a penyora*, guanyadora del premi "Recull". Amb un gran èxit de públic posava al damunt de la taula temes que fins aleshores havien estat tabú, com l'amor entre dones i oferia una mirada molt crítica amb la societat del moment però ho feia amb un estil molt fresc i utilitzava la parla mallorquina col·loquial. Posteriorment el 1977 va publicar un segon recull de narracions sota el títol *Jo pos per testimoni les gavines*.

L'any 1980 va guanyar el premi Prudenci Bertrana amb la seva primera novel·la, *Una primavera per a Domènico Guarini* que també va tenir molt èxit de públic i de crítica i que experimentava amb una intel·ligent barreja de registres (des de l'assaig, la narrativa policíaca, el llenguatge culte i el periodístic).

L'any següent, va publicar *Epitelis tendríssims* que era la seva incursió en el gènere eròtic. Durant els 80 i en una línia en la qual domina l'experimentació, l'actitud lúdica i una mirada irònica, va publicar *Qüestió d'amor propi* el 1987 i *Joc de miralls* el 1989.

La publicació el 1991 de *Dins el darrer blau* que va guanyar els premis Josep Pla, Joan Crexells, lletra d'Or i el Premio Nacional de Narrativa (que per primera vegada es va donar a una novel·la escrita en català) va suposar la seva entrada en la novel·la històrica, que encara va continuar després el 2000 amb *Cap al cel obert* guanyadora del premi Crítica Serra d'Or, centrades en el tema de la identitat dels jueus mallorquins són dues novel·les molt ambicioses amb un gran valor literari i amb una vigència actual incontestable. Més endavant va publicar altres novel·les: *La meitat de l'ànima* el 2004 guanyadora del premi Sant Joan. *L'estiu de l'anglès*, el 2006 i *Amb ulls americans* el 2009 en una línia de novel·la picaresca, *La veu de la sirena* el 2015, *Les darreres paraules* el 2016 i *Venjaré la teva mort* 2018. El gener d'aquest 2024 ha publicat *Una ombra blanca*, una extraordinària novel·la ambientada entre Mallorca i els Estats Units, en la qual Riera torna a un model de novel·la molt ambiciosa, amb un història "de culpa i de redempció" en la qual la protagonista, després de patir un infart, sent la necessitat de tornar al seu passat.

L'OBRA:

La novel·la *Dins el darrer blau* publicada el 1991, va resultar multipremiada i va ser unànimement elogiada per la crítica i els lectors. 25 anys després va ser reeditada amb un postfaci escrit per Manuel Forcano i encara avui es considera una obra cabdal de la literatura catalana contemporània.

L'expressió "dins el darrer blau" fa referència a la ratlla de l'horitzó, on un vaixell ja no es veu des de la costa i Carme Riera va triar-la com a títol d'aquesta obra amb la qual va entrar dins el gènere històric després de dedicar cinc anys de feina en arxius per aprofundir en les dades històriques i trobar pistes que poguessin donar forma als personatges, que, tot i estar basats en la realitat, porten altres "noms, cognoms i malnoms" per remarcar que es tracta d'una ficció.

Plantejada com una novel·la coral, amb més de quaranta personatges, Riera utilitza la veu d'un narrador omniscient, cosa que li serveix per crear un món objectivat i autònom dins el qual es desenvolupa la vida dels personatges.

La història en la qual es basa cal situar-la el 1688, en plena persecució de falsos conversos per part de la Santa Inquisició. En aquest context, un grup de jueus conversos intenten fugir de Ciutat de Mallorca en vaixell cap a Liorna, a la Toscana, Una tempesta els fa impossible salpar i, quan els agutzils descobreixen el pla de fugida, tots són detinguts i jutjats per la Santa Inquisició. Finalment, 37 jueus, bona part del gruix de la comunitat jueva de Palma a finals d'aquell segle XVII, van ser cremats en quatre actes de fe el 1691.

Carme Riera reconeix que volia fer memòria: "Escric per conèixer i escric per recordar. Quan apareix això de la memòria històrica, ja fa temps que els escriptors ens hi dediquem. Volia saber per què, quan era petita, la societat mallorquina era tan injusta amb determinades persones que tenien uns cognoms determinats. Em semblava una injustícia tan terrible que em vaig posar a fer una recerca per esbrinar per què passava tot això".

A l'hora de dibuixar cada un dels nombrosos personatges, Riera va voler fugir de la imatge arquetípica -el jueu realment convers i integrat totalment en la comunitat cristiana; el jueu convers però practicant encara de la religió vella o també d'altres més tòpics com l'avar, el comerciant- Per això, l'autora durant la primera part de la novel·la explica la història de cada un dels personatges principals i va fent créixer la complexitat de cada un d'ells, narra el seu passat, descriu el seu físic, perfila el seu caràcter, els retrata a través de les seves accions i els seus diàlegs.

Un dels grans mèrits de la novel·la és la barreja de llengua culta i formes mallorquines populars que podien ser vives a finals del segle XVII. Amb aquest objectiu l'autora va haver de consular i remirar el Diccionari Català-Valencià-Balear, Alcover-Moll i recuperar rondalles i contes que Riera havia escoltat quan era petita.

En el postfaci de l'edició commemorativa dels 25 anys de l'obra, Manuel Forcano diu: "Calia una novel·la com aquesta per demanar perdó, per denunciar la crueltat de què fou víctima aquest col·lectiu perseguit fins a la sacietat. Calia una novel·la com aquesta per contar la injustícia i la ignomínia desplegadas vergonyosament per les autoritats civils i eclesiàstiques de l'època, i denunciar la infàmia perpètua patida que va convertir la vida dels xuetes mallorquins en un infern per part dels seus seguidors".

La novel·la va ser rebuda amb una de freda i una de calenta, des dels que li van retreure que "la roba bruta es renta a casa", fins a aquells que li van agrair: "vostè ens ha fet justícia". La seva editorial alemanya no el va voler publicar: "No ens agrada remenar aquestes coses" Li van dir, i va haver de canviar d'editorial. Finalment, però, Carme Riera considera que "*Dins el darrer blau* ens continua interpel·lant per les minories oprimides, la immigració i la mort a la Mediterrània"

En un altre moment del seu postfaci, Manuel Forcano diu: "Carme Riera exposa de manera magistral la necessitat d'una única proposta ètica possible: la de refusar el discurs monolític, la de defensar la multiplicitat de veus i d'opinions, la d'acceptar l'alteritat per impedir els estralls de l'exili i de la mort. Mai més com ara, en la lletjor del nostre temps, el missatge i la lliçó de *Dins el darrer blau* continua crucialment essent d'allò més necessari".

Plantejada com una novel·la històrica però també com una novel·la d'aventures, *Dins el darrer blau* és també una novel·la sobre la literatura mateixa. Molts dels seus personatges llegeixen, escriuen o ho intenten, confessen els mecanismes tècnics ocults rere els seus versos o la seva prosa i estan disposats a invertir el seu temps escoltant les facècies que es narren i a debatre sobre la seva veracitat.

